

Frihetens illusion: Från hårt vunna rättigheter till förtryck i namn av geopolitisk lojalitet

“Frihetens illusion kommer att fortsätta så länge det är lönsamt att upprätthålla illusionen. I samma ögonblick som illusionen blir för dyr att behålla kommer de att riva ner kulisserna, dra undan gardinerna, flytta undan borden och stolarna och du kommer att se tegelväggen längst bak i teatern.”

Dessa ord, tillskrivna den ikonoklastiska musikern och samhällskritikern Frank Zappa från slutet av 1970-talet, fångar en djup cynism kring demokratiska friheters bräcklighet. Zappas metafor antyder att frihetens attribut – yttrandefrihet, församlingsfrihet och protesträtt – inte är inneboende eller eviga utan performativa element som upprätthålls av makt-havarna endast så länge de tjänar bredare intressen av kontroll, vinst eller stabilitet. När olik tänkande hotar dessa grundvalar rasar fasaden samman och avslöjar auktoritära mekanismer under ytan. I sammanhanget av den pågående Gazakrisen och dess ringar på vattnet i västliga demokratier känns Zappas insikt kusligt profetisk. Denna essä undersöker hur mänskliga rättigheter, långt ifrån att vara välvilliga gåvor från upplysta stater, smiddes genom århundraden av brutala kamper; hur västliga nationer som Tyskland, Storbritannien, USA, Frankrike, Nederländerna och Kanada alltmer har suspenderat eller övergett dessa rättigheter för att kväva pro-palestinsk aktivism; hur detta inhemska förtryck speglar behandlingen av palestinier i det ockuperade Västbanken; och slutligen hur Gazakonflikten har blottlagt västliga regeringars och medias prioritering av ovillkorligt stöd för Israel – exemplifierat av Tysklands doktrin om *Staatsräson* – framför sina egna medborgares grundläggande rättigheter.

De smidda grundvalarna: Mänskliga rättigheters historia genom kamp och offer

Mänskliga rättigheter, såsom vi förstår dem idag i västliga demokratier, är inte abstrakta ideal som skänkts av storsinta härskare utan ärrade arv från obönhörliga strider mot tyranni, ojämlikhet och förtryck. Deras utveckling sträcker sig tillbaka årtusenden, men det moderna ramverket växte fram ur en väv av filosofiska uppvaknanden, revolutioner och gräsrotsrörelser som tvingade fram eftergifter från motvilliga makthavare. En av de tidigaste milstolparna som ofta nämns är Kyros-cylindern från 539 f.Kr., ett forntida persiskt artefakt med inskriptioner om religiös tolerans och avskaffande av slaveri i erövrade territorier, även om dess tolkning som en “mänsklig rättighetsdeklaration” är omdebatterad bland historiker. Denna artefakt symboliserar ett tidigt erkännande att rättigheter kunde vara universella, inte bara privilegier för eliten.

I medeltidens Europa markerade Magna Carta från 1215 en avgörande konfrontation mellan engelska baroner och kung Johan, där principer som rättssäkerhet och begränsningar av godtycklig kunglig makt etablerades – principer som utvanns genom väpnad revolt och förhandlingar snarare än kunglig nåd. Renässansen och upplysningstiden förstärkte dessa idéer, med tänkare som John Locke, Jean-Jacques Rousseau och Voltaire som formulerade naturliga rättigheter till liv, frihet och egendom som inneboende i människan, och utmanade monarkier med gudomlig rätt. Dessa filosofier drev den amerikanska revolutionen (1775–1783) och den franska revolutionen (1789–1799), där kolonister och medborgare reste sig mot kolonial utsugning och absolutism. USA:s självständighetsförklaring (1776) proklamerade "inalienable Rights", medan Frankrikes Deklaration om människans och medborgarens rättigheter (1789) förankrade jämlikhet och yttrandefrihet – dokument som föddes ur blodsutgjutelse, giljotiner och störtandet av imperier.

Ändå var dessa tidiga segrar ofullständiga och uteslöt ofta kvinnor, förslavade människor och urfolk. 1800-talet såg abolitioniströrelser, som den transatlantiska kampen mot slaveriet ledd av figurer som Frederick Douglass och Harriet Tubman i USA, som kulminerade i inbördeskriget (1861–1865) och det 13:e tillägget. Suffragetter i Storbritannien och USA, som uthärdade arresteringar, tvångsmatning och offentlig förakt, säkrade kvinnors rösträtt genom kampanjer som Seneca Falls-konventionen (1848) och kvinnosaksprocessionen 1913, vilket ledde till det 19:e tillägget (1920) i USA och partiell rösträtt i Storbritannien (1918). 1900-talet intensifierade dessa strider mitt i globala krig och avkolonisering. Farsorna från andra världskriget och Förintelsen föranledde den Universella deklARATIONEN om de mänskliga rättigheterna (UDHR) 1948, utarbetad under Eleanor Roosevelts ledning i FN, som kodifierade friheter som yttrande-, församlings- och skydd mot godtyckliga arresteringar. Detta var ingen toppstyrd gåva; det speglade antifascistiska motståndsrörelser över Europa, där partisaner och civila bekämpade nazistockupationen till enorm kostnad.

Efterkrigstiden såg medborgarrättsrörelser konfrontera systemisk rasism: Martin Luther King Jr:s icke-våldsamma kampanjer i USA mötte polishundar, vattenslangar och lönnmord, vilket gav Civil Rights Act (1964) och Voting Rights Act (1965). I Europa utvidgade strejker, antikoloniala uppror i Algeriet och Indien samt studentrevolter som Frankrikes maj 1968 sociala och ekonomiska rättigheter, och påverkade den Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (1966). På senare tid har HBTQ+-rättigheter avancerats genom Stonewall-upproret (1969) och AIDS-aktivism, medan urfolksrörelser som vid Standing Rock (2016) belyser pågående kamper mot miljö- och markrättighetskränkningar. Genom hela historien har dessa rättigheter inte "getts" utan utvunnits genom offer – strejker, marscher, bojkotter och ibland väpnat motstånd – och påminner oss om att friheter är eftergifter från makten, återkalleliga när de blir obekväma.

Rättigheternas erosion: Västliga demokratier nedslag mot pro-palestinskt olik tänkande

I en skarp ironi har just de nationer som hyllar dessa hårt vunna rättigheter på senare år effektivt suspenderat eller övergett dem för att tysta kritik mot israelisk politik, särskilt mitt i Gazakonflikten som eskalerat sedan oktober 2023. Detta förtryck, dokumenterat av människorättsorganisationer, manifesteras genom överdriven polisinsats, rättslig över-

reach och sammanblandning av legitim protest med extremism eller antisemitism, och avslöjar hur friheter är villkorade av överensstämmelse med statens intressen.

Tyskland exemplifierar denna trend, där myndigheter har infört totalförbud mot pro-palestinska demonstrationer, vilket lett till våldsamma nedslag. År 2025 fördömde FN-experten Tysklands "ihållande mönster av polisvåld och undertryckande", med hänvisning till godtyckliga arresteringar, fysiska övergrepp på fredliga demonstranter och kriminalisering av slagord som "From the river to the sea". En domstol i Berlin slog i november 2025 fast att nedstängningen av en pro-palestinsk konferens i april var olaglig, men sådana ingripanden fortsätter, inklusive deportationer och nedskärningar av finansiering för solidaritetsgrupper. Vänsterpartiet har uppmanat till ett slut på detta "förtryck", i ekot av Amnesty Internationals varningar om auktoritär krypning.

Storbritannien har utökat antiterrorlagar enligt Public Order Act (2023), vilket resulterat i över 9 700 arresteringar för "stötande" inlägg i sociala medier enbart 2024, många relaterade till palestinsk advocacy. Protester möter massgripanden, med hundratals arresterade vid pro-palestinska marscher med användning av terroranklagelser mot grupper som Palestine Action. Human Rights Watch och Big Brother Watch fördömer detta som kylande för yttrandefriheten, och prioriterar ordning framför rättigheter som vunnits genom historiska strider som Peterloo-massakern.

I USA har över 3 000 arresteringar skett vid campusläger från 2023–2025, med polis som använder kemiska irriterande och hot om deportation. Delstater som Florida likställer antisemitism med antisemitism, utreder grupper och förbjuder BDS-deltagande i kontrakt, och vapenför lagar mot akademisk frihet.

Frankrike har upplöst kollektiv som Urgence Palestine under antiterrorpretext, med över 500 gripanden vid sammankomster och nya lagförslag som kriminaliserar "terroristförhållande" eller förnekande av Israels existens. Amnesty kritiserar dessa som breda undertryckanden, i ekot av statens historia av att kväsa olikvärdande från Algerietkrigets era.

Nederländerna, efter våldet i Amsterdam 2024, föreslog att dra in pass från "antisemitiska" individer – ofta kod för Gazakritiker – och förbjuda grupper som Samidoun. En ny taskforce har lett till protestförbud, i spegelbild av Tysklands glidning.

Kanadas lokala förordningar i städer som Toronto begränsar protestplatser, med universitetsnedslag och federala påtryckningar för att förbjuda "extremistiska" grupper, i strid med Canadian Charter of Rights and Freedoms. Dessa åtgärder, enligt FIDH, representerar ett "ihållande angrepp" på protesträttigheter i hela Väst.

Paralleller i förtryck: Västliga medborgare ekar palestini- ers öde på Västbanken

Detta inhemska nedslag behandlar alltmer västliga medborgare – särskilt de i pro-palestinska rörelser – som inhemska "andra", och utsätter dem för övervakning, våld och godtyckliga frihetsberövanden som parallellt speglar palestiniernas erfarenheter i det ockupe-

rade Västbanken. Där har settlervåld och militär överreach eskalerat dramatiskt 2025, och skapat en regim av terror som västliga demonstranter nu skymtar i mikrokosmos.

På Västbanken begår israeliska bosättare, ofta med militärt stöd, attacker mot palestinska hem och marker, inklusive misshandel, mordbrand och markövertaganden, med våld på rekordnivå. Human Rights Watchs rapport från 2025 dokumenterar tvångsförflyttningar genom "våld och rädsla för våld", med armén som utvisar samhällen med dödligt våld och underlåter att förhindra settlerattacker. Godtyckliga arresteringar vid checkpoints är rutin: palestinier utsätts för förnedring, misshandel och obestämd internering utan åtal, under ett dualt rättssystem där bosättare åtnjuter straffrihet medan palestinier utstår militärdomstolar. OCHA-rapporter beskriver förödande räder, tortyr i fängelser och rörelserestriktioner som urholkar vardagslivet, med över 500 palestinier dödade av styrkor eller bosättare enbart 2025.

Västliga medborgare som protesterar mot dessa orättvisor möter analoga taktiker: poliskontroller vid demonstrationer leder till godtyckliga stopp och sökningar; icke-våldsamma aktivister uthärdar misshandel och kemiska vapen, likt settler-militära samarbeten. I Tyskland och USA speglar doxxning och deportationshot utvisningar på Västbanken, medan brittiska och franska förbud mot sammankomster ekar nekad markåtkomst. Denna konvergens understryker ett globaliserat förtryck: medan palestinier motstår settlerkolonialism utmanar västliga olik tänkande medskyldighet i det, bara för att möta statsvåld som behandlar dem som hot mot samma ordning.

Slutandet av cirkeln: Gazas blottläggande av västliga prioriteringar och rättigheternas bräcklighet

Gazakonflikten, med sin förödande toll – tiotusentals döda och utbredd förstörelse – har slutligen blottlagt hur västliga regeringar och medier prioriterar geopolitiska allianser med Israel framför de rättigheter som deras medborgare kämpat för att säkra. Tysklands *Staatsräson* – dess "statsförnuft"-doktrin som ramar Israels säkerhet som icke-förhandlingsbar på grund av försoning för Förintelsen – exemplifierar detta, och rättfärdigar förtryck av pro-palestinska röster som skydd mot antisemitism, även när FN-experters fördömer det som diskriminerande. Liknande dynamiker råder på andra håll: USA:s årliga bistånd på 3,8 miljarder dollar till Israel trumfar inhemska yttrandefrihetsbekymmer, medan brittiska och franska policies alignerar med Nato- och EU-ställningar som favoriserar Israel.

Mediebias förstärker detta: En analys från Media Bias Meter 2025 av 54 449 artiklar fann att västliga medier nämner "Israel" långt mer sympatiskt än "Palestine", och prioriterar israeliska narrativ samtidigt som palestinskt lidande tonas ned. Studier avslöjar systematiska bias, som passiv framställning av palestinska dödsfall medan israeliska offer humaniseras, i ekot av kalla krigets prioriteringar av västliga intressen. Då sociala medier motverkar detta med ofiltrerat Gazamaterial avslöjar mainstreammediers misslyckanden – anklagade för "vitkalkning" av Al Jazeera – medskyldighet i att upprätthålla "illusionen".

Zappas tegelvägg träder fram här: när friheter som tal, protest och bojkott utmanar stödet för Israel bedöms de "för dyra" att behålla. Gazas blottläggande tvingar fram en uppgörelse – kommer medborgarna att återta de rättigheter deras förfäder kämpade för, eller tillåta kulisserna att falla och avslöja auktoritarianismens permanens? Svaret ligger i förnyad kamp, så att illusionen inte blir oåterkallelig.

Referenser

- Amnesty International. "Germany: Authorities Must End Repression of Palestine Solidarity." Amnesty International, October 2025.
- Arab Center Washington DC. "Suppressing Palestine Advocacy in the West: Trends and Countermeasures." Arab Center Washington DC, 2025.
- BC Civil Liberties Association. "Municipal Bylaws Restricting Protests in Canadian Cities." BCCLA Reports, 2024–2025.
- Canadian Dimension. "Police Crackdowns on University Encampments: A Violation of Fundamental Freedoms." Canadian Dimension, May 2025.
- FIDH (International Federation for Human Rights). "Western Democracies' Sustained Attack on the Right to Protest in Solidarity with Palestine." FIDH Report, 2025.
- Human Rights Watch. "United States: Crackdown on Campus Protests." Human Rights Watch, 2025.
- Human Rights Watch. "West Bank: Israeli Forces and Settlers Escalate Violence and Forced Displacement." Human Rights Watch Report, 2025.
- International Civil Liberties Monitoring Group. "Systemic Repression of Pro-Palestine Activism in Canada." ICLMG, 2025.
- Media Bias Meter. "Analysis of Western Media Coverage of the Israel-Palestine Conflict, 2023–2025." Media Bias Meter Study, 2025.
- Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR). "UN Experts Alarmed by Persistent Pattern of Police Violence and Suppression of Palestine Solidarity in Germany." OHCHR Statement, October 16, 2025.
- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA). "West Bank: Protection of Civilians Report." OCHA, 2025.
- Zappa, Frank. Interview quotation widely attributed in collections of his statements on government and freedom, circa 1970s–1980s.